

ጸዕራምነት ሓደ ካብ ክብርታት ኤርትራዊያን

መርኣያ ጸዕራምነት ሕዝቢ ኤርትራ ኣብ ክንዲ ተጸባዪ ረድኤት ምዃን ርእሰኛ ብርእሰኛ ምክኣል ዝብል ኒሕ ኣበጊሱ ሓርኮትኮት ይብል ኣሎ። እዚ ርእሰ ተኣማንነት ንባዕሉ ፍርቂ ናይቲ ዓወት ኢዩ። ከመይስ ከምቲ ናይ ሸሕ ስጉምቲ ጉዕዞ ብሓደ ስጉምቲ ዝፍለም ንዝኾነ ነገር ከኣ ክዕወት ኢዩ እልካ ክትብገስ ከምዘሎካ ኢዩ።

ቅድሚ ሕጂ ብኒሕን ሓቦን ዝተበገሱ ተግባራት እሞ ኣብ መፈጸምትኦም ዝበጽሑ ከም ኣብነት ንምጥቃስ ፈጸሙ ዓንዩ ዝነበረ ሕጂ ግን ዝሰርሕ ዘሎ መንገዲ ባቡር ኣስመራ ባጽዕ ክጥቀስ ይክኣል። እዚ ስራሕ እዚ፣ ሕጂ ተወዲኡ ኣብ መዓላ ምስ ወግለ፣ ከም ቀልል ይርኤ ከይከውን እምበር ከም ግደ ሓቅስ ዝድነቕ ስራሕ ኢዩ። መንገዲ ባቡር ምስራሕ ወይ ተሰረሑ ዝነበረ ግን ምዕራዩ ሓድሽ ነገር ኣይኮነን። ኣብ ኤርትራ ግን ዝድነቕ ስራሕ ኢዩ ክብሃል ከሎ ኣብ ግምት ክኣቱ ዘለዎ ነገራት ስለ ዘሎ ኢዩ። ንሰራሕተኛታት ይኹን ንመሃንድሳት ከምኡውን ንተኾናተርቲ እንዳኻፈልካ ይሰራሕ እንተዝበሃል ብቐዳምነት እቲ ዝኸፈል ባጀት ኣሎ ድዩ? ኣብ ኤርትራ እሞ ኸኣ ኣብ ነውሕን ኣህላኸን ውግእ ዝነበረት ሃገር ብመሰረቱ እቲ ባጀት የልቦን። እቲ ባጀት ስለዘየሎ ከኣ ብኡ መጠን ፕሮጀክትታት ከም ዝመንካዮን ከም ዝተመናኻዮን ክተፈጽም ኣይትክእልን ኢኻ። ስለዚ ኣብ ዘየሎ ባጀት ውጥናት ክተግዑት ምክኣል ባጀካ መርኣያ ጸዕራምነት ሕዝቢ ኤርትራ ካልእ ምስጢር ክህልዎ ኣይኮነን።

ርእሰኛ ብርእሰኛ ምክኣል ዝብል ኣምር ንገልኡ ሃገርን ሕዝብን ሰብኣዊ ክብርኻ ምጉንጻፍ ክኸውን ከሎ ንገልጻም ብሕብሪ ቆርቦቶም መን ከማና ዝብሉ ግን ተቐባልነት የብሉን። ሓደ ከም ኣብነት ክጠቅስ እንተኾይን ዶክቶር ሺን ዝተባህለ ቀንዲ ጸላኢ ሕዝቢ ኤርትራ ዝኾነ ቀደም ኢሉ ኤምባሲ ሃገረ ኣሜሪካ ኣብ ኢትዮጵያ ዝነበረ ኢዩ። እዚ ውልቀሰብዚ ናይ ኤርትራ ርእሰኛ ብርእሰኛ ምክኣል ጸዕሪ ኣይድግፍን ኢዩ። ሓደ ግዜ ኣብ ተወክልቲ ባይቶ ኣሜሪካ ዝርከብዎም ብዛዕባ ሽግራትን መፍትሕኡን ሽግራት ቀርኒ ኣፍርቃ ከብርህ ከሎ ካብ ዝበሎ ምጥቃስ ይኣክል። ከምዚ ዝሰዕብ ከኣ በለ ”ኣሜሪካ ከምቲ ንዓዓ ዝሰማምዓ ጌራ ነቲ ሽግር ቀርኒ ኣፍርቃ ክትፈትሖ ትክእል ኢያ። ከመይሲ ኣብ ቀርኒ ኣፍርቃ ዝርከባ ሃገራት ተጸባይቲ ረዲኤት ኣሜሪካ ስለዝኾና እዚ ዓቢ ተራ ክጻወት ይክእል ኢዩ። እቲ ዝዓበዩ ጸገም ከምቲ ድልዩት ኣሜሪካ ንክይከውን ተሸግረና ኤርትራ ኢያ። ኤርትራ ካባና ረዲኤት ስለዘይትጽባይ ከምቲ ድልዩትና ክትኮነልና ኣይትክእልን ኢያ” ዝበሎ ጥራሕ ምዝካር ይኣክል።

ብዛዕባ ዶክቶር ሺን ተጸባእነት ንኤርትራ ዘርዘርካ ዝውዳእ ኣይኮነን። እቲ ቐንዲ ዓብይ ዕንወት ኣብ ኤርትራ ዘውረደሉ እሞን ግን ኣብ መንጎ 1995 ክሳብ 2002 ዝነበረ ግዜ ኤምባሲ ሃገረ ኣሜሪካ ኣብ ኢትዮጵያ ዝነበረሉ እሞን ኢዩ። እዚ ውልቀሰብዚ ባዕሉ ዝመርሖ ኣብ ዓዲ ግራት መራሕቲ ኣዘዘቲ ውግእ ወያኔ ዝተረኽቡሉ ዋዕላ ኢዩ። እቲ ቐንዲ መሃንዲስ ወራር ወያኔ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ኣብ 1998 ክሳብ 2000 ዝነበረ ግዜ ምዃኑ ኢዩ። ንዶክቶር ሺን ዘይትወሓጠሉ ከኒና ጸዕራምነት ሕዝቢ ኤርትራ ኢያ።

ሕዝብን ሃገርን ኤርትራ ሰብ ሰርሖ ባሕርታት ኣብ ጋሽ ባርካ ክፈጥሩ ከለዉ ካብዚ ንላዕሊ መርኣያ ጸዕራምነት የልቦን። ኣብዚ ከዛርብ ዘለዎ ከምዚ ናይ ብዓል ገርሰት፣ ፋንኮ ጽሙእ ዝኣመሳሰሉ ዕጹብ ድንቂ ዘብሉ ምህንድስና ስርሓት ቅድም ኢሉ ብኣፍሪቃዊያን ዝሕሰብን ዝትግበርን ዘይመስሎም ዝነበሩ ብዓል ምኡሓት ሕብሪ ቆርቦቶም ከም ኣብነት ክኸውን ኡጓ ብማዕከናት ዜና እም ኣየቃልሖን።

ኣብዚ ግዜዚ ንኤርትራን ሕዝባን ሓዙዎ ዘሎ ጸዕራምነት ሕዝቢ ኤርትራ ኢዩ። ቀጺሉ እዚ ጸዕራምነትዚ ከመይ ኢሉ እንዳተሸርሸረ ክጠፍእ ከምዝክእልን ኣብ መወዳእትኡ ከኣ ከመይ ኢሉ ስንፍና ከምዝነግስ፣ ህርኩትነት ከምዝለምስ፣ ኣብሉም ዕንወት ከመይ ኢሉ ይስዕብ ክንምልከት ኢና። ከምዚ ዓይነት ውድቀት ከዩጋጥም ከኣ ብእዋኑ ምክልኻል ከምዝክኣል ክንርኢ ኢና።

ምስ ዕደና ዝተተሓሓዘ ዝመጽእ ልምሰት ጸዕራምነት

ሓንቲ ሃገር ኣብ ሕዝባ ዝውዕል ዕደናዊ ስርሓት ክተካይድ ንቡር ኢዩ። ሽሕ ኡኳ ዕደና ምስ ማዕድን ይኹን ካልእ ጸጋታት ሃገር ከም ጸሓያዊ ጸዓት፣ ንፋሳዊ ጸዓት፣ ቤንዝን፣ ዕንጨይትን ፈሓምን ዝኣመሰሰሉ እንዳንሕንባ ምጥቃም ዝክኣል ኡኳ እንተኾነ ኩሉ ግዜ ግን ዘይተኣደነ፣ ዘይውዳእ ማለት ኣይኮነን። ገልኡ ዕደና ዝውዳእ ገልኡ ከኣ ተተካኢ ኢዩ። ንኣብነት ቤንዝን ንሓንቲ ሃገር ከምጽኣላ ዝኸእል ናይ ንዋትን ጥረ ገንዘብን ሃብቲ ማእለያ የብሉን። እዚ ግን ንኹሉ ግዜ ቀጻሊ ኢዩ ማለት ኣይኮነን። ሓደ ግዜ መዓልቱ ሓልዩ ስለዝጸንቀቐ ወነንቲ ከምዚ ዓይነት ሃብቲ ኣብ ግምት የእትየን ይሰርሓሉ እየን። ኣብ ክንዲ ብቤንዝን ዝርከብ ኣታዊታት ኣብ ምሕሻሽን ዕንደራን ዝውዕል ብኣንጻሩ ኣብ ቀዋሚ ንብረትን ዝንቀሳቐስ ካፒታል እየን ዘዋፍርኦ።

እቲ ቀንዲ ጸገም ምስ ዕደና ዝመጽእ ዳኛ ሲንድሮም ተባሂሉ ዝፍለጥ ሕማም ናይ ጽግዕተኛ ምስ ኣታዊታት ናይ ዕደና ምኃን ኢዩ። እዚ ሽም ከመይ ኢሉ መጺኡ ምስ ምንታይ ጉዳይ ዝተተሓሓዘ ኢዩኽ ኣስዕብና ክንምልከት ኢና።

ዳኛ ሲንድሮም

ደቂ ሰባት ብመሰረቱ ንዕለት እንጌርኦም ብርሃጸም ማእርጮም ክረኽቡ ኢዩ እቲ ናይ ተፈጥሮ ሕገ ዝእዝዝ። እዚ ማለት ደቂ ሰባት ክጽዕሩን ክሰርሑን ኣለዎም ማለት ኢዩ። ንሓደ ሕዝቢ ካብ ምጽዓርን ምስራሕን ዘስንጩ ዘይተኣደነ ጸጋታት ማዕድን ክሕፈስ ኣብ ዝጅምረሉ እዋን ኢዩ። ከምዚ ዓይነት ጸገም ናይ ባዕሉ ኣጸዋውዓ ኣለዎ። ብዳኛ ሲንድሮም ከኣ ይፍለጥ። እዚ ኣጸዋውዓ ዝመጸ ድሕሪ ኔዘርልናድስ ኣብ መወዳእታ 50ታት መጀመርያ 60ታት ዝረኽቡዎ ናይ ተፈጥሮ ጸጋታት ማዕድንን ስዒቡ ዘኹተሎ ጸገማትን ኢዩ። ደቂ ኔዘርልናድስ ኣቐዲሙ ብጸዕራምነቶምን ብስርሖምን ኣዚዮም ዝተመሰገንኩ ዝተደንቑን እዮም ኔሮም። ድሕሪ ዝተረኽቦ ኣታዊታት ካብ ሽያጥ ጋዝ ግን ኣብ ክንዲ ሰርሕካ ኣታዊታት ምንዳይ ብቐለሉ ገንዘብ ዝርከቡሉ መንገድታት ሃሰው ምባል ጀመሩ። መብዛሕትኦም ደቂ ኔዘርልናዲ ብቐለሉ ለቓሕን ካብ ምስ ጸጋታት ሃገር ዝተተሓሓዘ ዝርከብ ኣታዊታትን እንዳናደዩ ስራሕ ከጽልኦም ጀመረ። ኣብ ክንዲ ናብ ስራሕ ምጉያይ ናብ ዕረፍትን ዙሮትን ከድህቡ ጀመሩ።

እቲ ጸዕራምን ሰራሕተኛን ዝነበረ ሕዝቢ ኔዘርልናዲ ጽግዕተኛ ናይ ጋዝ ሽያጥ ኣታዊታት ኮይኑ ብስንፍና ተዋሒጡ ኣቋራጭ መንገዲ ናይ ምቕትን ምግያጽን ናብራ ክቋምት ጀመረ። ድሕሪ ግዜ ግን ምስ ምንቁልቋል ዕዳጋታት ናይቲ ተፈጥራዊ ጸጋታት ብኡኡ መጠን ከኣ ናብራ ደቂ ኔዘርልናዲ ክዘናባዕ ጀመሩ። ብፍላይ እቲ ተፈጥራዊ ጸጋታት ኣብ ዝተጸንቀቐሉ እዋናት ርኡይ ቁጠባዊ ጸገማት ክቀላቐሉ ጀመሩ። እዝን ወዲ ኸምዝን ዝተዓዘበት ዓለም ናይ ደቂ ኔዘርልናዲ ጉዳይ ዓቢ ትምህርቲ ኮይኑዋ ዳኛ ሲንድሮም ዝብል መጻዊዒ ኣጠሚቓ ምስ ማዕድናት ዝተተሓሓዘ ኣታዊታት ጥንቃቐ ኸትገብር ጀምራ። ሓንቲ ኣብነታዊ ሃገር ኖርወይ ኢዩ። ኣብ 70ታት ቤንዝን ምስ ተረኽቦ ሕዝቢ ኖርወይ ኣብ ጀልባታትን መካይንን ምዕዳግ ክጓዩይ ጀመሩ ኔሩ። ኮይን ግን ኖርወይያን ዳኛ ሲንድሮም ብምዝካር ተቓላጥፎም ነቲ ጌጋ ኣርጥሞ። ሕዝቢ ሰርሖ ክናበር ከምዘለዎ እቲ ካብ ቤንዝንን ጋዝን ዝርከብ ኣታዊታት ከኣ ነመጺኡ ወለደ ዝኸውን ተቐማጢ ገንዘብን ኣብ ዓባይቲ ትሕተ ቅርጽታትን ህንጻታትን ከምዝውዕል ጌሮም። ሕዝቢ ግን ከም ቀደሙ ሸቂሉ ይበልዕ ኣሎ። ኣብዚ ግዜ ዚ ዓለም ብቐጠባዊ ሽግር ኣብ ትሕመሰሉ ዘላ እዋን ኖርወይ ሳላ ቅድም ኢላ ኣቐምጣቶ ዝጸንሖት ገንዘብ ካብኡ ብምውጻእ ነዚ ናይ ሎሚ ግዜ ቁጠባዊ ሽግር ብዘይጸገም ትሓልፎ ኣላ። እዝኤን ኩለን ፋብርካታት ይኹና ድርጅታት ኣብ ኖርወይ ሰራሕታኛታት ዘየባረሩሉ ምክንያት ሓደ እቲ ኣብ ድሓን ግዜ ዝተቐጠበ ገንዘብ ከም ድጎማ ስለዝተዋህበን ኢዩ።

ማዕድናት ኤርትራን ኣጠቓቕምኡን

ኣብዚ ግዜ ዚ መሃረቢ ኣርእስቲ ኮይኑ ዘሎ ማዕድናት ኤርትራ ኢዩ። ወርቂ፣ ብሩር፣ ንሓስ ዝኣመሰሰሉ ማዕድናት ወጺኦም ኣብ መዓላ ሃገርን ሕዝብን ክውዕሉ ምኃንዮም ይዕለል ኢዩ። ኣብዚ ክልተ ዓባይቲ ኣርእስታት ከዛርብ የኸእል። ከም ርዱእ ኤርትራ ነዚ ተሰላሰሎ ዘላ ምዕባሌታት ሓጋዚ ሮጃሒ ክኸውን

ዝኸኸል ኣብዚ ጊዜ ሽያጥ ናይቲ ዝወጽእ ማዕድናት ዓበይቲ ማሽነርታት ብምዕዳግ ኣብ ክንዲ ብዙሕ ጉልበት ሰባትን ጊዜን ምጥፋእ ብዝሰለጠን ብዝጸፈፈን ነቲ ምዕባል ምቅልጣፍ ይክኣል ኢዩ። ብፍላይ ከኣ ቀንዲ ማሕኛ ናይ ኤርትራ ምዕበል ኮይኑ ዘሎ ዋጋ ቤንዝን ንኤርትራ ኸቃልለላ ይክኣል ኢዩ። ብተወሳኺ ኤርትራ ነቲኣም ቅድም ኢሉ ንኣርካታዊ ቃልሲ ዝተሰውአዎም ቤተሰብ መደራጀዊ ከምኡ'ውን ኣብዚ ጊዜ ዕድሜኦምን ጉልበቶምን ንኤርትራ ካብ ወራር ንምክልኻልን ኣብ ሕንጻት ሃገር ተዋፍሮም ዘለዉ መንእሰያት መጣዩሲ ክኸውን ይኸኣል። እዚ እቲ ሓደ ዓብይ ኣርእስቲ ኮይኑ ቅዱስ ተግባር ከም ምኻኑ መጠን ቀዳምነት ተዋሂብዎ ክስርሓሉ ዝግባእ'ውን ኢዩ።

እቲ ካልኣይ ዓብይ ኣርእስቲ ከኣ ካብ ሕጂ ኣጽፋሮም ኣብልሑም ነዚ ሃብቲ ሃገርን ሕዝብን ኸግሕጡ ኣድብዮም ዘለዉ ነጋዶ ዝምልከት ኢዩ። እዝኣቶም ከኣ እዮም እቲኣም ቐንዲ መጠንባብትን ተዋሳኒትን ናዩዚ ቅድም ኢሉ ዝጠቐስናዮ ዳኛ ሲንድሮም ዝብሃል ሕማም። እዝኣቶም ሰራማት ኮይኖም ዘዩምህዝዎን ዘይፍሕስዎን ተንኮላት የልቦን። ድሮ መደብ ኣውጺኦም ካፒታልን ንዋትን ኣድልዮም ናይ ተበገስ ምልክታ ጥራሕ እዮም ዝጽበዩ ዘለዉ። መብዛሕትኦም ነጋዶ እዮም። ቀልጥፎም እዮም ከኣ ዝህቡትሙ። ይኸኣልሉ እዮም። ከም ኣማኸርትን ተደናጋጽትን ኮይኖም እዮም ዝቐርቡ። ጨንፈራት ኣለዎም። ሰርሖም ከም ኣውፈርቲ ኮይኖም ይቐርቡ'ዎ ተገልብጦም ህልም ዝበሉ ነጋዶ ይኾኑ። ለቓሕ ኣዋፈርትን ንምሕሻሽ ኣተባባዕትን እዮም። ካብ ሕጂ ንንዩወ ሽግር የልቦን ሃዩ ከም ድላይካ እንዳተለቃሕኻ ምግባጽ ኢዩ እንዳበሉ ንሕዝቢ ኣብ ዘይተደላዩ ለቓሕ ዝጠብሱ ጉጅለታት እዮም። ካብዚኣም ረኽሳን ዝኾኑ ሱሱዓት ነጋዶ ጥንቃቄ ከድሊ ኢዩ።

ሕዝቢ ኤርትራ ከም ቀደሙ ብኣፈ ጽምኡ እምበር ብኣቋራጭ ሃብቲ ናይ ምድላብ ዝንባሌ ከዩማዕብል ካብ ሕጂ ጥንቃቄታት ክውሰድ ኣለዎ። ካብ ሕጂ ነቲኣም ቀንዲ ኣውፈርቲ ማለት ካፒታሎምን ፍልጠቶምን ኣብ ኣፍራይነት ዝተተሓሓዘ ስርሓት ጥራሕ ዝነጥፉ ኣለሊኻ ነዝኣቶም ጥራሕ ምትብባዕን ከም ዝሰርሑ ምፍቃድን የድሊ። ምስ ኣፍራይነት ዘይተተሓሓዘ ወፍሪ ብኣጋኡ ክቐጸይ ኣለዎ። ብፍላይ ምስ ማዕድናት ዝተተሓሓዘ ወፍሪ ኣፍራይነቱ ተራእዩ ጥራሕ ኸፈቀደሎም ይግባእ። ንኣብነት ካብቲ ማዕድናት ዝርከብ ተረፍ ውጽኢት ሓደ ኣውፋራይ ነዚ ኣመስርሖ ኣብ ከምዚ መዓላ ከውዕሎ ኸብል ከሎ ክሳብ ኣፍራይ ዝኾነ ኸፈቀደሉ ይግባእ። ካልእ ምስዚ ዝተተሓሓዘ ኣብ ሽያጥን ዕድግን ዝምልከት ኣብ ኤርትራ ኣዚዩ ኸድፍኣሉ ዘለዎ ኣሰራርሓ ዝኾነ ሽያጥን ዕድግን ብግልጺ ጨረታ ክኸውን ከምዘለዎ ኢዩ። እዚ ንምንታይ ይሕግዝ ነዚኣም ቅድም ኢልና ዝጠቐስናዮም ሰሱዓት ነጋዶ ዕድል ንምኸላእ ኢዩ። እዝኣቶም ከምዚ ፓራሳይት እንድዮም ጸረ ፓራሳይት ምድላው ከድሊ ኢዩ።

ኣብ መወዳእታ ክብሃል ዝክኣል ክሳብ ሕጂ ኣተሓሕዞ መንግስቲ ኤርትራ ንማዕድን ብዝምልከት ዝንኣድ ኢዩ። ኮይኑ ግን ጸኒሑ ምዝናይን ምዝንጋዕን ከይመጽእ ብፍላይ ዳኛ ሲንድሮም ኣብ ግምት ብምእታው ጸዕራምነት ህዝቢ ኤርትራ ከይጠፍእ ካብ ሕጂ ብዕቱብ ክስርሓሉ እላቦ።

ተጻሓፊ

ብተስፋሚካኤል ዮሃንስ

ኦስሎ ኖርወይ